

Головай Н.М.

к.е.н., доцент,

Волинець В.І.

к.т.н., доцент,

Гордополова Н.В.

к.е.н., доцент,

Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Тернопільського національного економічного університету,
м. Вінниця, Україна

РОЗВИТОК ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ОБЛІКУ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА РОЗВИТОК БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ПРОФЕСІЇ В УКРАЇНІ

Питання щодо стану бухгалтерського обліку в нашій державі можуть здаватись комусь недостатньо важливими. Разом з тим, за даними статистичних спостережень, в Україні налічується більш як півтора мільйона юридичних осіб, і, відповідно, усі ці суб'єкти здійснюють облік результатів господарської діяльності так, як вони вміють і розуміють. Зазначене обумовлює наявність недостовірних даних, які не відображають реального стану вітчизняної економіки і не дозволяють управлінцям приймати виважені управлінські рішення. Проблема створення ефективної інформаційної системи набуває все більшого значення. Враховуючи це, облікова інформація, що відповідним чином систематизована і використовується в управлінні стратегічним розвитком підприємства представляє виняткову цінність.

Питанням розвитку бухгалтерського обліку та його впливу на розвиток бухгалтерської професії в Україні присвячені наукові праці таких провідних дослідників, як Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, Л.М. Кіндрацька, Н.М. Малюга, Є.В. Мних, О.М. Петрук, М.С. Пушкар, Л.В. Чижевська та ін. Разом з цим проблеми формування бухгалтерської професії в сучасних умовах господарювання залишаються мало дослідженими.

Інформатизація та інтелектуалізація економічних відносин вимагають від суб'єктів ринку нових знань і навичок, а також нового мислення, що покликані полегшити адаптацію суспільства до умов і реалій постіндустріалізації. Як свідчить практика, інформатизація економічних відносин впливає на образ та якість життя всіх суб'єктів ринку. Це, в свою чергу, не просто трансформує життя суспільства, але й сприяє перебудові самого процесу взаємовідносин між його членами. Бухгалтерська професія, що виступає важливою складовою економічного та суспільного життя також не є виключенням.

Дослідження бухгалтерського обліку з точки зору практичної діяльності, науки та освіти обумовлює необхідність у зосередженні уваги на сучасних вимогах до бухгалтерської професії, що зумовлені переходом до постіндустріального суспільства. Сьогодні бухгалтери вже перестають бути фіксаторами здійснених подій, а стають активними учасниками системи менеджменту у підприємстві, приймаючи на себе додаткові функції аналітика, прогнозиста, контролера, тощо. За таких умов «бухгалтер стає не лише фінансовим радником, а й бере участь у формуванні управлінської політики, значну частину робочого часу приділяє прогнозуванню, плануванню, прийняттю рішень, контролю в забезпеченні системи управління необхідною інформацією» [1].

Виходячи з вищезазначеного, сучасний бухгалтер-практик повинен займатися не тільки реєстрацією господарських фактів, проведенням розрахункових операцій та формуванням звітності, але й здійснювати іншу діяльність, яка включатиме планування й прийняття необхідних управлінських рішень, контроль і привернення уваги менеджерів до порушень, оцінку та аналіз ефективності діяльності, внутрішній аудит тощо.

У Вступі до Міжнародних стандартів освіти визначено: «Професійні бухгалтери дедалі частіше повинні бути технічними експортерами, які мають блискучі комунікативні навички і здатні відповідати вимогам щодо інформації та складання звітності, які висуває нова економіка, що ґрунтується на знаннях». Поняття «професійний бухгалтер», застосовується до осіб, які працюють у сферах, пов'язаних із бухгалтерським обліком, аудитом, фінансами та оподаткуванням та мають відповідну підтверджену кваліфікацію [2].

Зміна підходів до ролі та місця бухгалтера у сучасному інформаційному суспільстві обумовила розширення його функцій, відповідно до вимог постіндустріальної економіки. За прогнозами Л.В. Чижевської, незабаром фахові послуги бухгалтера-практика будуть відносити до творчо-інтелектуальної сфери, оскільки «в контексті глобальних процесів в економіці бухгалтери змінюють свою рахівничу роль на роль професійних консультантів у сфері господарювання» [3].

Виходячи з того, що інформаційні технології уможливають автоматизацію більшої частини облікових робіт, функціональні обов'язки бухгалтера будуть поширюватися на інші ділянки бізнес-процесів у підприємстві. За таких умов, до обов'язкових професійних вимог бухгалтера мають відносити знання бухгалтерського обліку, податкового законодавства, вміння працювати зі спеціалізованими програмними продуктами. Все частіше роботодавці звертають увагу на вміння бухгалтера здійснювати кадровий облік, проводити необхідні аналітичні дослідження та виконувати контрольні функції. Залежно від направленості бізнесу до додаткових професійних вимог бухгалтера можуть бути заявлені такі: знання міжнародних стандартів обліку та звітності; митного законодавства, володіння іноземними мовами (із врахуванням специфіки діяльності підприємства) та інші.

Набутий досвід практичної діяльності у бухгалтерії уможливорює подальшу реалізацію такого фахівця у науковій сфері. Зокрема, Я.В. Соколов, відзначаючи значимість бухгалтерів-вчених, стверджував: «...праця бухгалтерів-практиків заслуговує на повагу. Проте все або майже все, що вони роблять на практиці, - це заслуга теоретиків.... Саме вони створили теорію обліку» [4]. На необхідності подальшого розвитку та удосконалення облікової науки наголошує В.Ф. Палій, який зазначає: «в даний час світова економіка поступово трансформується в постіндустріальну фазу, яку також називають - інформаційною економікою. При цьому, теорія бухгалтерського обліку відстає від об'єктивно виникаючих на практиці проблем; за змістом вона мало відрізняється від сформованої в тридцять років та відображає практику бухгалтерського обліку, придатну лише для індустріального суспільства, яка обслуговувала планову централізовану економіку. У системі практичного бухгалтерського обліку наростає ентропія, яка призводить до його відставання від потреб економіки» [5].

Сьогодні, у більшості випадків, фінансовий облік не забезпечує в повному обсязі інформаційні потреби управління, що має місце навіть при бездоганній, з погляду податкових органів, бухгалтерії. Сучасна система обліку має забезпечувати не лише виявлення, вимірювання, реєстрацію, узагальнення та передачу інформації користувачам фінансової звітності, а безпосередньо повинно впливати на досягнення довгострокових конкурентних переваг підприємства. Це, в свою чергу, викликає потребу не лише в оцінці та аналізі результатів поточної діяльності підприємства, але й в максимальній поінформованості працівників, покупців на інших зацікавлених осіб про стратегічні цілі його розвитку [6].

Соціально-економічні зміни підвищують вимоги до наукових досліджень, в тому числі і в частині бухгалтерського обліку. Недостатній рівень розробки наукових основ обліку мають привернути увагу науковців. Як зазначає М.С. Пушкар, наукове співтовариство призване дати для бізнесу якісний продукт у вигляді наукових концепцій функціонування і розвитку системи обліку в постіндустріальному суспільстві, моделей обліку, проектів генерування корисної інформації, методик обробки даних тощо. Без цього облік, як наука, не має майбутнього і він втратить статус окремої наукової діяльності, перетворившись на

складову статистики чи економіки [7]. Така наукова діяльність передбачає необхідність побудови мислення у глобальних економічних масштабах, розуміння сучасного значення системи бухгалтерського обліку у національній та світовій економіці, здатності до прогнозування майбутніх явищ та подій, їх впливу на облікову теорію і практику.

Досвід практичної та наукової діяльності надають можливість здійснення викладацької діяльності, метою якої є формування фахівців з визначеного напрямку. Постіндустріальні процеси також впливають на освітній процес. Так, зокрема Л.М. Кіндрацька відмічає, що «нині через змінюваність положень облікових стандартів, системи оподаткування та й загалом ведення бізнесу викладач зобов'язаний працювати над своїми компетенціями. Важливо також збалансувати інтереси студентів, не відлякати їх від майбутньої роботи за спеціальністю складними обліково-аналітичними процедурами. Одним словом, на часі – побудова сучасної еволюційної парадигми системної ідеології набуття студентами теоретичних знань і практичних вмінь з бухгалтерського обліку. Формування цієї ідеології можливе, якщо викладачі поєднують як педагогічну, так і наукову діяльність» [8].

Л.В. Чижевською запропоновано такий перелік основних вимог до бухгалтера-викладача: 1) володіння спеціальними знаннями та навиками; 2) знання методики викладання; 3) володіння сучасними інформаційними технологіями; 4) самоосвіта та самовиховання; 5) загальна комунікативна компетентність, у тому числі у галузі іноземних мов; 6) вміння підтримувати педагогічний імідж; 7) педагогічна вимогливість [3].

Отже, у той час, як володіння фаховими навичками, здатність до самоосвіти, знання чинного законодавства залишаються незмінними обов'язковими вимогами до бухгалтера, інформатизація суспільства додає такі нові вимоги як вміння постійно підтримувати професійний рівень знань, всебічна комунікативна компетентність, при цьому вміння володіти інформаційними технологіями стають невід'ємною частиною кожної людини, в тому числі, фахівців з обліку.

Професія бухгалтер і досі залишається актуальною у постіндустріальній економіці. Водночас, вимоги до бухгалтерів-практиків, бухгалтерів-науковців та бухгалтерів-викладачів зазнали суттєвих змін та продовжують удосконалюватися. Кожен із видів професійної діяльності у сфері обліку є важливим та забезпечення його здійснення неможливе без інших двох. Основне завдання професійної бухгалтерської діяльності в постіндустріальній економіці обумовлене метою сучасної системи бухгалтерського обліку, що визначена потребами постіндустріального суспільства. Оновлена концепція бухгалтерського обліку, узгоджена різними групами користувачів облікової інформації, має стати основним підґрунтям для його подальшого удосконалення.

Список використаних джерел

1. Пушкар, М.С. Теорія і практика формування облікової політики: моногр. / М.С. Пушкар, М.Т. Щирба. – Тернопіль: Карт-бланш, 2010. – 260 с
2. Гуцалюк, О.М. Сучасний бухгалтер: його місце та роль в світі / О.М. Гуцалюк. – Режим доступу: <http://intkonf.org/gutsalyuk-om-suchasniy-buhgalter-yogo-rol-ta-mistse-v-sviti>.
3. Чижевська, Л.В. Бухгалтерський облік як професійна діяльність: теорія, організація, прогноз розвитку: Монографія / Л.В. Чижевська. - Житомир: ЖДТУ, 2007. - 528 с.
4. Соколов, Я. В. Основы теории бухгалтерского учета / Я.В. Соколов. – М.: Финансы и статистика, 2005. - 496 с.
5. Палий, В.Ф. Теория бухгалтерского учета: учеб. пособие по спец. «Бухгалтерский учет и анализ хозяйственной деятельности» / В.Ф. Палий, Я.В. Соколов. - М.: Финансы и статистика, 1984. - 279 с.
6. Головай, Н.М., Волинець В.І., Гордополова Н.В. Аналіз сучасного стану впровадження професійної сертифікації бухгалтерів в Україні // Проблеми і перспективи розвитку

- підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. – № 1 (12) – 2016. – Харків: ХНАДУ, 2016 – С. 32-36.
7. Пушкар, М.С. Наука про облік та можливість подолання її стереотипів / М.С. Пушкар // Збірник наукових праць Подільського державного аграрно-технічного університету. – 2009. – № 17, т. II. – С. 47-50.
8. Кіндрацька, Л.М. Сучасні тенденції розвитку бухгалтерського обліку і їх вплив на підготовку спеціалістів у ВНЗ / Л.М. Кіндрацька // Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/handle/ntb/12730>.

Кіндрацька Л.М.

д.е.н., професор,
завідувач кафедри обліку в кредитних і
бюджетних установах та економічного аналізу,
ДВНЗ Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана,
м. Київ, Україна

ПРОФЕСІЙНЕ СУДЖЕННЯ В ПРОЦЕСІ ЕВОЛЮЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Не викликає заперечення той факт, що в умовах поглиблення ринкових відносин суттєво розширюється коло користувачів обліковою та звітною інформацією, відтак підвищується значення бухгалтерського обліку, в межах якого якраз і продукується основний масив інформації, потрібної управлінцям різних рівнів.

На фоні обговорення багатьох питань на кшталт модернізації, трансформації, вдосконалення облікової системи, слід наголосити, що у всі часи облікова процедура формувалася у складі первинного обліку, поточного обліку та звітності. Втім, завжди існувала платформа для постійного розвитку облікових ідей, адекватних змінам економічних умов господарювання.

Варто зазначити, що у цьому сенсі розвиток бухгалтерських ідей носить історичний характер. Ідеї виникають у певному обліковому просторі і часі, як реакція на потреби практичної діяльності. Саме тому і мета, і роль, і методологія обліку перебуває у прямій залежності від виробничих відносин, що сформувалися у суспільстві. Іншими словами, історичний процес еволюції обліку підтверджує, що його цілі хоча і змінюються, але завжди облікова система має завершену форму, яка зводиться до комплексу спочатку облікової і насамкінець – звітної інформації.

Вже нині можливо вести мову, що головна функція бухгалтерського обліку – управлінська, тобто формування інформації на запит різних ієрархічних рівнів управління суб'єктом господарювання. Решта традиційних функцій не відкидається, але їх дія спрямовується на підсилення дії головної – управлінської.

Логічно також стверджувати, що у системі бухгалтерського обліку набувають важливості своєрідні контрольні індикатори, які характеризують стан бізнесу, але не тільки поточний, але й майбутній. Контрольні індикатори є адресною інформацією, необхідною для контролю за здійсненням всіх фактів господарської діяльності і виокремлення на основі її аналізу слабких ділянок з метою коригування управлінських рішень.

З огляду на це, завдання бухгалтерського обліку нелогічно зводити до простого опису фактів господарської діяльності через кореспонденцію рахунків.